

Gerçekçi İyimserliğin Sahibi: Cevat Geray

Bilsay KURUÇ*

Kısaca zaman tüneline girelim.¹ Ankara'ya 1960 yılı sonunda geldim. İstanbul Üniversitesi'ndenim. İki yıl 1961-63 yedek subaylıkla geçti; o zaman 24 aydı. Ankara'ya alışmak, İstanbul'da yetişmiş olanlar için kolay değil, usulünü bilmek lazım. Hele 1960 Ankarası'na. Büyük bir köyden biraz daha büyük bir kent ve İstanbul'dan çok farklı. Ama bunun kapısı Mülkiye oldu. Mülkiye kapısından girince Ankara'ya kolayca alışılıyor.

Mülkiye'de asistan oluşum 1963'ün başıdır. Mülkiyelilerle yol arkadaşlığımız o zaman başladı. Bu yol arkadaşlığını başlatan ve geliştiren şey, biz o zaman belki bugünkü kadar hissetmedik, 1961 Anayasası ile gelen o müstesna ortamdır. İlk yirmi yıllık dönemdir. Yani 1960'lar ve 1970'lerdir. Geri dönüp bakınca şunu söyleyebiliriz: 1960'lar ve '70'ler yeni bir kuşak yetiştirmiştir. Bizler de o kuşağın bir koluyuz; o dönem üniversitelerde olanlar ve özellikle Mülkiyeli olanlar. O yirmi yılda çok şey öğrenmiş olduğumuzu zaman geçtikçe, hele bugün daha çok hissediyoruz. Ve o yirmi yılın adeta bizim yol arkadaşlığımızın, dostluğumuzun çimentosu olduğunu daha iyi anlıyoruz. Dayanışmayı, yön duygusunu öğrenme ve pekiştirme yılları 1960'tan sonraki yirmi yıl.

Bir düş sahibi olabilme yılları. Bizim kuşak, sanıyorum ki gerçekleşebilir düşlerin sahibi oldu. Zaman zaman adeta yaklaştık gibi hissettik, neredeyse gerçekleşebilecek gibi hissettiğimiz yıllar. 1961, 1963 gibi, geri dönüp bakınca, toplumda yarattığı yeni düşüncelerle, düşünme alışkanlıklarıyla onun çizgisinde yeni bir kuşak yetiştirmiş ve onu düşünmeye yöneltmiş oldu: Düşün ki düş kurabilesin, düşünelim ki düşleyebilelim. Yani gerçekleşebilir bir iyimserliğin sahibi olduk. 1961 bunu yerleştirdi ve ardından 1960'lar ve '70'ler.

1950'lerin ikinci yarısı benim ve eşimin üniversitede olduğu yıllar. Üniversitede olduğumuz yıllarda gelişen bir mücadele vardı. Bir bilinçlenme refleksi diyeyim, refleksten öteye pek geçemiyordu. Akacağı yeri bulmak istiyor fakat orada kalıyor, oradan ileri fazla gidemiyor, sanki bazı setler var da gidilemiyordu. Henüz, 1960'larda açılacak olan büyük ufku tam farkında değildik. Bir şey istiyorduk ama farkında değildik. Bir mücadele var, mücadele yürüyor, adeta şimdiki gibi. Yani 1950'ler bu bakımdan şimdiki gibi idi. Bir mücadele var, önünde setler var, bir yere doğru akacak ama tam bilmiyor. Bu nedenlerle 1950'lerden yepyeni düşüncelere sahip ve dolayısıyla düş kurabilen bir kuşak çıkmadı. 1960'lar ve '70'lerden çıktı.

* Prof. Dr., A.Ü. SBF Emekli Öğretim Üyesi

¹ Bu metin, Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından 17 Ekim 2018 tarihinde düzenlenen Cevat Geray'ı anma toplantısında yapılan sunuşa dayanmaktadır.

İşte Cevat'la tanışmamız (o benden yaşça büyüktür), hemen dost olmamız, hemen yol arkadaşı olmamız bu seyir içinde oldu. Ve bizim kuşağın, gelecek kuşaklara gerçekçi bir iyimserliğin sahipleri olarak bırakacağımız bir miras söz konusu ise bu mirasın en önemli kişilikleri arasında Cevat'ın fotoğrafı en önlere dedir mutlaka.

Cevat sadece 1960'lar ve '70'lerde, yani en güzel yıllarda değil, zor yıllara geldiğimiz zaman da hiç sekmedi. Dostluk dünyasını arı gibi ördü ve dostluk dünyasına insan ilişkileri gibi, personel idaresi gibi bakmadı. Kiminle ilişki kurayım ki işime yarasın diye bakmadı. İlişkilerini müstesna bir dostluk olarak, yaşlılarıyla, büyükleriyle ve gençleriyle bir koza gibi ördü. O nedenle kiminle iyi geçineyim düşüncesine en uzak adam Cevat'tır zannediyorum. Böyle bir düşüncesi hiç olmadı.

Cesaret, bana öyle geliyor ki, Cevat için doğal bir niteliktir. Sevmek gibi, gülmek gibi bir niteliktir. Doğal bir şeydir Cevat için, tartışılmaz. Ama Cevat aynı zamanda ödünsüzdür de; iş Türkçe'ye geldiği zaman katiyen ödün vermez. Dostluklarında son derece sıcak ama ilkelerinde ödünsüzdür. Ayrıca ustadır. Çünkü, cesaretin kaç çeşidi var bilmiyorum ama, Cevat'ınki çelik gibi bir cesarettir. Cesaretini en yumuşak biçimde gösterme ustalığına da sahiptir.

O bakımdan geri dönüp baktığımız zaman, '60'ların ve '70'lerin her yaşta gençleri hepsi düş sahibi olmuştur. Düşlerinde gerçekleri de biliyorlardı, iyimserdiler, azimliydiler ve aradıklarının peşindeydiler. Cevat 1960'ların toplum kalkınmacılığında, ilk beş yıllık plandan başlayıp 1970'lerin sonu ve '80'lerin başındaki dekanlığına kadar uzanan çalışkanlığı içinde, bilim çatısı altında cesaretin en önemli "olmazsa olmaz" olduğunu yaşayarak göstermiştir. Üniversitenin tarihine kaydetmiştir, o oradadır. Adeta Martin Luther misali... 12 Eylül'de zor yıllar başladığı zaman üniversitenin kapısına bunu çakmıştır. Zor zamanlar olanca kasvetiyle, bugün de devam eden kasvetiyle başladığı zaman Cevat bunu üniversitenin kapısına çakmıştır.

1980'den sonra (1960'ın tersine) topluma "artık düşünmeyin, sizin düşüncelerinizi biz ayarlarız" denildi. "Siz düşünmeyin, düşünürseniz düş kuruyorsunuz. Onun için sizin düşlerinizi biz ayarlarız". Aşağı yukarı 40 yıla uzanan kasvetini arttırarak devam eden zamanlarda Cevat'ı örnek alarak dikkatle bakarsak, akademik dünyaya Cevat şunu söylüyor: Akademik meslek, evliliğin temel kuralı gibidir. Nedir o? Nikah memuru söyler ya, "iyi günde kötü günde" kuralı. Zor zamanların belki daha bolca yaşanacağını önce yeni kuşakların, genç bilim insanlarının ve öğrencilerin bilmesi lazım. Cevat'ın örnek olarak söylediği de budur. İyi günde kötü günde kuralını sonuna kadar devam ettirdi. Bedeninin yükünü kişiliği, iradesi ve uygarlığa inancıyla taşıyarak ders vermeyi sürdürdü. Bu inançla bütün o bedeninin yükünü kaldırmayı sürdürmesi çok çarpıcı bir örnektir ve bu örnek kanımca Mülkiye'yi aşıyor. Cevat'ın bu zor zamanlar karnesi bütün bilim dünyamız için, hepimize bir örnektir.

Tabii, düş sahibi olma yıllarımız bittikten sonra, yani 1980'den sonra bizim kuşak da epey fire vermiştir. Düşünmeyi ve düş kurmayı epey terk eden olmuştur. Buradan bakınca, Cevat bulunduğu yerden daha yüksektedir ve bulunduğu yer gittikçe daha da yükseliyor. Onun için şimdi, tarihe bakınca görüyoruz ki, güzel dönemlerde biriktiriyor, zor dönemlerde bunun sınamasını yapıyor. Ve zor dönemler için en değerli malzeme olan cesaret, yeni kuşaklar için sağlam düşüncelere sahip olmakla başlar. Ancak buradan hareketle, yani cesaretle sağlam düşüncelere sahip olmakla gerçekçi bir iyimserliğin, yani gerçekleşecek ama mutlaka gerçekleşecek düşlerin yolu açılabilir. Düşünmek ve düşünme cesaretine sahip olmak lazım. O bakımdan Cevat bütün o alçakgönüllülüğü içinde, sanki rutin bir şey yapıyormuş gibi derslere gidip geliyor, her yere gidiyordu. Dikkatle yakından bakarsak bu müstesna bir örnektir ve bu örneği yaşatmak, dostlarına ve genç meslektaşlarına düşen bilim görevidir.

